

LELKI BÉKESSÉG

Jn 14, 27

Jézus köszöntési formája: Békesség néktek! Ezzel köszönt be a világba: Dicsőség a magasságos mennyben Istennek és a földön békesség a jóakarátú emberek között! És ezzel búcsúzik is ki a világból: „Békességet hagyok néktek; az én békességemet adom néktek; nem úgy adom én néktek, amint a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!”

Békét ad Jézus, de nem amint a világ adja. A világ a lakat és a kulcs békéjét, nyugalmát adja. Ezzel szemben Jézus a becsületesség békéjét köti a lelkekre. Mert hát jelent-e igazi nyugalmat a bezárkózás? Megszívlelendő ugyan a közmondás, „Aki jól zár, jól nyit; biztosan fekszik és biztosan kel, ki magára zárja ajtaját.” Nyugodtabban indul el otthonról és reményteljesebben tér haza, ha jó lakatkulcsot hordoz magával. Számptalan tapasztalatunk van arra, szükséges és hasznos az elővigyázatosság. Mert alkalom szüli a tolvajt, nem szabad alkalmat adni a gyenge jelleműnek, hogy kísértésbe essék; nem szabad tápot adni a nyolcadik parancsolat áthágásához. Nap-nap után újságolják napilapjaink, hogy miként cserélnek gazdát nagy vagyonok, miket kilenczáros páncélszekrényben őriznek, hátha még lakat és kulcs sem volna. A kulcs és a lakat azt a célt szolgálja, hogy ne nyugtalankodjék a tulajdonos szíve és ne féljen, és lám, mégis van ok nyugtalanságra és a félelemre.

Ezzel szemben Jézus békéje a becsületesség békéje. Becsületes emberek kellene a lakatok mellé, vagy azok helyett! Angol megállapítás, hogy legjobb üzlet a becsületesség, következőleg a legrosszabb üzlet a becstelenség. Hiábavaló védeni a becsületet, ha az nincsen! „A becsületen esett foltot nem viszi ki semmi mosószer, csak a megbánás és a jóvátétel!” Ezt a felfogást ismeri széles körben az emberiség, de jézusi békét és nyugalmat akkor biztosít, ha gyakoroljuk is.

A kulcs és a lakat békéjéhez hasonló a várfalak, bástyák nyújtotta béke. Ebből is bőven adott a világ, különösen a múlt történelme során. A béke zálogát látták benne a múlt politikusai és hatalmasai. Nagy költséggel, óriási áldozatokkal nagy várfal rendszereket építettek különböző országok. Ilyen volt a kínai fal, melyet a kínaiak építettek északi szomszédaik ellen, Jézus születése előtt 300 évvel. 2400 km hosszú, átlag 10 m magas, 5—8 m széles, őrtornyokkal, kapukkal ellátva. Ma már nagyjából romokban hever, csak műemlék értéke lehet. Ilyen sorsra jutott a többi várfal is, egész a berlini falig!

Jézus nem a várfalak békéjét kívánta a világra hagyni. Mert bizony a várfalak alatt is nyugtalankodott eleget és félt a szív. Van azonban egy erős fal, mely mindeneket felülmúló erődítmény, melyet be akart építeni ő is, mint minden próféta az emberi szívekbe. Várfal, mely évezredek óta áll a világban, a világ felett, mint az emberi boldogság végső és örök fundamentuma. Erről az erős falról zsoltárokban, zengő szóval, zengő versekben száll a dicséret szájról-szájra, szívtől szívig, lélektől lélekig: „Erős várunk nekünk az Isten, és pajzsunk ellenség ellen. Megszabadít veszedelmektől melyek ránk jönnek mindenfelől“.

Ez a hitnek hatalmas védelmi rendszere. Ezt adja Jézus követőinek. Mikor háborog a lelked, mikor úgy érzed, hogy minden ellened szegül, ellened lázad, mikor elhagynak és terhed roskadozva viszed, nyitd fel a Bibliát, meglátod, kinyílik ez az erős vár, biztonságot nyújt, menedéket ad; és megtelik jézusi nyugalommal, békével lelkivilágod. Jézus is így nyitotta fel első názáreti prédikálása alkalmával Ézsaiás könyvét és olvasta a sokaságnak és önmagának:

„Az Úristen lelke van énrajtam, azért, mert felkent engem az Úr, hogy a szegényeknek örömet mondjak; elküldött, hogy bekössem a megtört szívűeket, hogy hirdessem, a foglyoknak szabadulást és a megkötözötteknek megoldást. Hogy hirdessem az Úr jókedvének esztendejét, és Istenünk bosszúállása napját; megvigasztaljak minden gyászolót“ (61.v.).

Ez lett Jézus életprogramja. Ezt cselekedte utolsó leheletig s ezzel adott nyugalmat, boldogságot azoknak, akik reá hallgattak.

Nyitd fel te is Ézsaiás könyvét s olvasd az 57. r. utolsó versét, mert ez mindenkinek szól, akit szinte elhagyott már a hite:

„Nincs békesség, szól Istenem, a hitetleneknek“. A legtöbbször nem a környező világ kegyetlenségében van a legnagyobb baj, hanem a hitelenségben. Ezt kell felszámolnod Jézus szellemében, hogy testamentumából te is részesedj. Mintha a te személyes lelki nyugalmad érdekében írták volna ezt a próféciát. Olvasd: „a veszedelem elől ragadtatik el az igaz“ (1.v.); „ki bennem bíz, örökségül bírja a földet és örökli szent hegyemet“ (13.v.); „Magasságban és szentségben lakom, de a megrontottal és az alázatos szívűvel is, hogy megelevenítsem az alázatosok lelkét“ (15.v.); „Békesség, békesség a messze és közellevőknek... és meggyógyítom őt“, „És a hitetlenek olyanok, mint egy háborgó tenger, mely nem nyughatik, és amelynek vize iszapot és sárt hány ki. Nincs békesség, szól Istenem, a hitetleneknek“ (19--21.v.).

A háborgó tenger említéséről jut eszembe, amit Amundsen híres sarkkutatóról jegyeztek fel. Amundsen hosszú tengeri útjára könyvei nagyrészét is magával vitte. Mikor azonban süllyedni kezdett a hajó, sokmindent együtt, könyveit a tengerbe dobálta, hogy tehermentesítse a hajót, amennyire lehet. Egyetlen könyvet nem dobott a tengerbe,

a Bibliát. Ha a Bibliát kidobnám, mondotta sorstársainak, mintha hitemet dobnam ki, s a lelkem is elsüllyedne.

Igen: erős várunk nekünk az Isten és erős pajzsunk a Biblia. Ezt a hitet meg kell tartanunk, hogy ez a hit minket is megtartsion. Bármint háborog életünk tengere, nem vetjük el magunktól, mert tudjuk, hogy ez a könyv nem teher az embernek, mint ahogy nem teher a mentőőv sem a süllyedő hajón, de megtartó erő, végső menedék.

A törvényt betölti Jézus, de ezt nem úgy adja, mint a világ, a világi törvények kényszerével, vagy diktátor parancsával, hanem szere tettel. Még a Tízparancsolat örökérvényű tételeit is kettőre egyszerűsíti: „Szeresd az Urat a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből, és szeresd felebarátodat, mint magadat“.

Tagadhatatlan, hogy az ember békéjét és biztonságát a törvények is biztosítják. Törvénycikkek sokasága tartja egyensúlyban a társadalom rendjét, biztosítja az élet zavartalan menetét. Különböző alkotmányok megjelenése egy-egy korszakot nyitott meg az emberi jogvédelem történetében. Létfonosságú kívánalom a törvénycikkek betartása, alkalmazása; mégha vannak is hibák benne, a társadalmi stabilitás sarkkövei. Jézus értésére adta a világnak, hogy nem akarja eltörölni a törvényt, a Sínai hegyen köbevésett törvényeket, de nem tűzzel-vassal, keresztfával, hanem a lelkek újjászületése által kell levetközni az ó-embert és felöltözni az újembert! Becsületessé tenni az embert, valláserkölcseleg újjá-nevelni, hogy szabadakaratóból cselekedje a jót, töltsse be a törvényt. Hogy ne kelljen nyugtalanoknia a szívnek és ne kelljen félni, végre, a mai világban sem.

A Jézus szerinti új ember nem fél az Istentől, mert az Isten szeretet; nem fél az embertől, mert mindenki Isten gyermeke s így testvérek vagyunk; nem fél önmagatótól, mert „egy istenarc van eltemetve benne“ is; nem fél a büntől, mert Jézus megmutatja, mi a bűn s hogyan lehet azt elkerülni; nem fél a haláltól, mert tudja, hogy akár élünk, akár halunk, Istenéi vagyunk.

Ilyen félelemmentes jézusi békességre és nyugalomra törekedjünk most és mindörökké! Amen.

Kovács István

MI LELT TÉGED, HÁGÁR?

1Móz 21,14—19

Megpróbáltatások és fájdalmak tövises útja a Hágaré. Az otthonából elúzótt, menedéket keresve bújdosó anya útja, akinek egyetlen magával menekített kincse: a gyermeke. Gyöngye vállait nem húzza súlyos teher,

— csak egy kenyér és egy tömlő víz súlya —, de annál nehezebb a lelke. Mi minden fájdalom és felgyülemlett keserűség sebzi. Mögötte — minden felégett. Ábrahám elűzte. Előtte? Beérseba pusztája. Az élet pusztája. Biztonságot és oltalmat nyújtó otthon helyett: a hajléktalanság gyötrelmes vándorútja. A gyermeke fölé hajló anya jövőt álmódó tervezgetése helyett: a gyermekét karján menekítő anya reménytvesztett, kilátástalansággal tusakodó gondolatai.

Mióta tart már a kiszolgáltatott, a kitaszított nő menekülése az élet sivatagán át? Nem tudni. De a gyermek egyre halkuló, panaszos sírással kéri a vizet. Kéri? Nyöszörgéssé fogyó hangja: követeléssé erősödött. És „elfogyott a víz a tömlőből“!

Nincs ami jobban, tömörebben érzékeltetné anya és gyermeke kétségbeejtő helyzetét, mint ez a mondat. Úgy hangzik, mint a kimondott halálos ítélet. Elfogyott a víz a tömlőből. Mintha ezt mondaná: nincs tovább!

Elfogyott a víz a tömlőből: az anyai szívet éltető álmok — a lélek erői is — elapadtak. Nincs tovább. És Hágár — kétségbeesésében — megfélekedzik az élet alapvető törvényéről: az anya nem hagyhatja el gyermekét! Semmi körülmények között. „Hát elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könnyörüljön méhe fián?“ (Ézs 49,15).

Hágár elbukik. Azt írja a Szentírás: letette a gyermeket az egyik bokor alá, maga pedig elment, és ezt mondta: Ne lássam, amikor meghal a gyermek.

Meddig vonszolhatta el magát, milyen messzire, a szerencsétlen, síró anya, és mikor szólalt meg a lelkiismeret vádló szava? A Szentírás egy nyíllövésnyi távolságról tesz említést, és csak annyit örökít meg, hogy Hágár egy hangot hall, amely méltatlankodva, vádaskodva kérdi őt: „Mi lelt téged, Hágár?“ — Mit tettél? Hogyan zuhanhattál ily mélyre? Hogyan veszhitted el ily mértékben a reményt? „Hát elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könnyörüljön méhe fián?“

A lelkiismeret vádló, felelősségre vonó, kijózanító hangjára: megtorpan a gyermekét letevő anya. Megdermed. Lábai földbe gyökereznek és szörnyű tettének tudatára ébred. „Mi lelt téged, Hágár?“ Mit tettél? És hallja a megfellebbezhetetlen és könyörtelen — egyéni fájdalmait, szenvedéseit figyelemre sem méltató — parancsot: „Kelj föl, vedd fel a gyermeket, és viseld gondját“.

Ha eddig szánalommal figyeltük és együttérzéssel kísértük Hágár sorsát, akkor most — meglepődünk. Hát nem volt épp elég a Hágárt megpróbáló szenvedésekből? Hát igazság-e az, hogy most is csak ő vonódik felelősségre kétségbeesett tettéért? Ha kellőképpen beleéltük magunkat Hágár helyzetébe, akkor úgy érzünk, hogy feltétlenül lenne mit felhoznia önnön védelmére. Vagyis, a mi „természetes“ gondolatunk, ösz-

tönös öinigazoló hajlamunk szerint: jön, hogy mentegessük Hágárt. Jön, hogy — okokat és érveket felsorakoztatva — „megmagyarázzuk“ a kilátástalannak tűnő, nehéz helyzet végső kétségbeesésében elkövetett tettét, mondván: Nem tehetett másként!

A Szentírás azonban egészen határozott és ellentmondást nem tűrő módon utasítja el ezt a próbálkozást. Figyeljük csak meg. Azt olvastuk, hogy a gyermekét elhagyó anya hangosan sírt, ami Hágár helyzetének ismeretében tökéletesen érthető. A következő versben mégis az áll, hogy Isten meghallotta a gyermek hangját. Nem a Hágárét, a gyermekét! Pedig Hágár sírt hangosan, keservesen. De ez még csak figyelemre sem méltatódott.

Mit akar érzékeltetni, tudunkra adni ezzel a Szentírás? Azt, hogy a gyermekét elhagyó anya olyan bünt követett el, amelyre nincs mentség. Történjék bármi is egy anyával: nincs — és nem létezhet — olyan ok, amely feljogosítaná arra, hogy elhagyja gyermekét. Az ilyesmire nincs „magyarázat“ és nincs „mentség“. Ezért nem méltatódik még csak figyelemre sem az anya hangos sírása, és ezért hangzik oly méltatlankodón vádaskodva a felelősségrevonás szava Hágár felébredő lelkiismeretében: „Mi lelt téged, Hágár?“ Mai szóval így mondjuk ezt: a felelősség alól kibújni nem lehet. Nincs olyan egyéni ok, személyi sérelem, megpróbáló szenvedés vagy fájdalom, amely feljogosítana erre. Ahogy Aurelius, a filozófus császár írta: „A te dolgod — mint a katonáé ostrom alkalmával — az, hogy kötelességed teljesítsd“.

Azt tedd, ami a kötelességed. A Hágaré — és minden anyáé — pedig ez: „Kelj föl, vedd fel a gyermeket, és viseld gondját“.

De vegyük fel mi is újra — a tanulság kedvéért megszakított — történetünk fonalát. Meghatóan szép rész következik. Hágár ugyanis megérti — vagy ősi anyai ösztönnel megsejti — a lelkiismeret paracsát, és engedelmeskedik neki. Felemelkedig összetörtségéből és elindul. Vissza gyermekéhez, hogy gondját viselje. Hágár ekkor magasztosul igazán anyává: soha többé nem hagyja el gyermekét.

„És megnyitotta Isten az asszony szemét, úgyhogy meglátott egy forrást“. A többi már könnyen el tudjuk képzelni: Hágár megtölti a tömlőt, vizet ad gyermekének, majd ő is iszik. Anya és gyermeke megmenekedett.

Ami azonban nyomban feltűnt nekünk: a történet első részében egy szó sem esett arról, hogy Hágár vak lett volna. Miért kellett hát „megnyíljanak“ a szemei? Azt kívánja érzékeltetni ezzel a Szentírás, hogy az anya, aki leteszi, elhagyja gyermekét, az vak. Lelkileg. És itt a dolgok, a történések sorrendjére kell figyelni. Hágár abban a pillanatban lett vak, amikor letette gyermekét, és egészen addig szenved a lélek vak-ságában, amíg föl nem kel, hogy gondját viselje gyermekének. Szemei akkor nyílnak meg, midőn elindul kötelességét teljesíteni. Csak ezután

látja meg a forrást. És ez nagyon fontos. Azt adja tudtunkra ezzel a Szentírás, hogy Isten segítsége, „megmentő akciója“ nem sültgalambként érkezik. Előbb Hágárnak kellett — lelkiismerete szavára figyelmezve — erőt vennie magán és cselekednie. Mélyen unitárius gondolat: „Segíts magadon és Isten is megsegít!“ Isten segítsége, gondviselő szeretetének megmentő akciója mindig válaszként érkezik az ember tetteire.

Hágár története kapcsán most mindannyian a gyermeküket letevő, elhagyó anyákra gondolunk. Azokra, akikhez ma is időszerűen szól a lelkiismeretet ébresztő kérdés, és akiktől ma is méltán meg lehetne kérdezni: „Mi lelt téged, Hágár?“ De igencsak félreértjük e tanulságokban gazdag történetet, ha üzenetét, mondanivalóját csak erre szűkítjük le. Hágár szenvedése és bukása, küzdelme és önmaga felett aratott győzelme: sokkal többre tanít ennél. Nemcsak női, de mélyen emberi tanulságait így foglalhatjuk össze:

Az élet gyakran tartogat váratlan, meglepetésszerű fordulatokat számunkra. Jót, de rosszat is hozhatnak ezek a fordulatok. Gyakran érzünk tehát mi is úgy, hogy kilátástalan, reménytelen helyzetbe kerültünk, hogy erőnkön felül vannak a gondok s bajok, az élet terhei. Ilyenkor aztán megijedünk, s reményvesztő kétségbeesésünkben feladjuk a küzdelmet, úgymond „letesszük a gyermeket“. A lelkiismeret és számonkérés szavára — „Mi lelt téged, Hágár?“ —, magyarázkodni kezdünk mi is. Mentségeket keresünk, másokat hibáztatunk vagy a körülményeket okoljuk, s közben nyugtatgatjuk magunkat, altatgatjuk lelkiismeretünket, hogy: úgysem tehetünk semmit. És ez az önáltatás — általában — sikerül is nekünk. Így aztán arról is sikerül megfélemedkezzünk, ami a kötelességünk. Olyan vakok leszünk, mint Hágár.

Ezért mindig időszerű és mindnyájunkhoz szóló Hágár története. Megtanít, hogy a reményt — ha az ingadoz is bennünk megpróbáltatásaink idején — soha nem szabad feladni végleg. Épp úgy, ahogyan az édesanya sem teheti le végleg a gyermekét. Nem mondhatjuk azt, hogy: „Nincs tovább!“ Meg kell próbálni ismét. S ha szükség van rá, akkor — újra. Reményvesztett tétlenségre, eleve lemondó, karbatettkezű siránkozásra nem jön segítség soha. „Segíts magadon, és Isten is megsegít!“ Vagy a költő örökérvényű igazat kimondó szavával: „Ember küzdj, és bízva bízzál!“ Mindig tenni, cselekedni kell, és hinni abban, hogy Isten is megsegít, mert akaratát föl vállaló erőfeszítéseinkre, küzdelmeinkre az Ő válasza, megsegítő áldása is megérkezik mindig.

Szép és tanulságos történet a Hágaré. A küzelmúltban elhunyt író, Örkény István mondta: „Próbáld megtanulni, ami egy másik ember sorsából megtanulható.“ Ez Hágár esetében, az ő sorsára vonatkozóan is érvényes és igaz. Ámen.